Puolustusvaliokunta
perjantai 13.4.2018 klo 9.30
HE 199/2017 vp
HE 202/2017 vp
He 203/2017 vp

Suomen Lakimiesliitto
Uudenmaankatu 4–6 B
00120 Helsinki

Eduskunnan puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

- HE 199/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta
- HE 202/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi
- HE 203/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Pääkohdat

- Riippumattoman ulkoisen laillisuusvalvonnan järjestäminen on edellytys koko tiedustelulainsäädännön säätämiselle.
- Tiedustelulakiesitysten punninta eri perusoikeuksien välillä on tehty huolellisesti ja keinot ovat oikeansuhtaisia, kun otetaan huomioon valtion velvollisuus suojella jokaisen elämää.
- Tiedustelumenetelmiä koskevissa lupa-asiakäsittelyissä tuomioistuimet ovat täysin viranomaisilta saatavan tiedon varassa
- Tiedusteluvaltuutetun aseman ja resurssien on oltava sellaisia, että uskottavaan valvontaan kyetään.

Tiedustelutoiminnan valvonta

Lakimiesliitto katsoo, että uuden tiedustelulainsäädännön säätämisen johdosta on perusteltua uudistaa myös tiedustelutoiminnan valvontajärjestelmä. Riippumattoman ulkoisen laillisuusvalvonnan järjestäminen on edellytys koko tiedustelulainsäädännön säätämiselle. Tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä toimivan tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnasta huolehtivan uuden viranomaisen, tiedusteluvaltuutetun, perustaminen on kannatettavaa. Tiedusteluvaltuutetun riippumaton asema kuitenkin edellyttää, että vaikka se toimisi tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä, tiedusteluvaltuutetun pitää olla toiminnallisesti riippumaton tietosuojatoiminnoista. Tiedusteluvaltuutetun vahvat toimivaltuudet ja itsenäinen asema ovat kannatettavia. Myös tiedustelutoiminnan parlamentaarinen valvonta kuuluu kokonaisuuteen.

Tiedusteluvaltuutetun on saatava riittävät resurssit uskottavan valvonnan ja nopean reagoinnin varmistamiseksi. Lisäksi tämän toiminnon turvallisuudesta asian luonteen vuoksi on huolehdittava riittävällä tavalla yhtä hyvin tietoturvan kuin fyysisen turvallisuuden osalta.

Siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö

Lakimiesliitto pitää siviilitiedustelua koskevaa lainsäädäntöhanketta perusteltuna. Mietinnössä kuvattu Suomen turvallisuusympäristön kehitys on johtanut tarpeeseen lisätä sotilastiedustelun toimivaltuuksia. Digitalisaatiokehitys ja hybridivaikuttaminen edellyttävät viranomaisilta aiempaa kattavampaa tiedonhankintaa Suomen valtion ja yhteiskunnan suojaamiseksi vakavilta uhilta. Ehdotetulla lainsäädännöllä mahdollistetaan myös suojelupoliisin sekä muiden kansallisten turvallisuusviranomaisten ryhtyminen uhkien torjuntaan aikaisessa vaiheessa ja myös parannetaan suojelupoliisin tiedonhankintaa tämän tehtäviin liittyvistä vakavista kansainvälisistä uhkista siten, että suojelupoliisilla olisi tosiasialliset mahdollisuudet suoriutua sille säädetystä tehtävästään. Esitetyllä tiedustelulainsäädännöllä puututaan muun muassa yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojaan. Lakimiesliitto katsoo, että esityksen punninta eri perusoikeuksien välillä on tehty huolellisesti ja keinot ovat oikeansuhtaisia, kun otetaan huomioon valtion velvollisuus suojella jokaisen elämää. Voimassa oleva siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö ei vastaa nykyisellään yhteiskunnan tarpeita.

Ehdotuksen mukaan kaikki tiedustelumenetelmiä koskevat lupa-asiat käsiteltäisiin Helsingin käräjäoikeudessa. Koska uusilla tiedustelumenetelmillä puututtaisiin merkittävällä tavalla yksilön perus- ja ihmisoikeuksiin, tulee

lupa-asioiden käsittelyyn kiinnittää erityistä huomiota mm. koulutusta lisäämällä. Tiedustelumenetelmiä koskevissa lupa-asiakäsittelyissä tuomioistuimet ovat täysin viranomaisilta saatavan tiedon varassa. Tuomioistuimesta ei saa muodostua kumileimasinta, joka tuottaa ainoastaan näennäisoikeusturvaa. Lakimiesliitto katsoo, että tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnasta huolehtivan uuden viranomaisen, tiedusteluvaltuutetun, perustaminen on kannatettavaa

Sotilastiedustelua koskeva lainsäädäntö

Lakimiesliitto pitää sotilastiedustelua koskevaa lainsäädäntöhanketta perusteltuna. Mietinnössä kuvattu Suomen turvallisuusympäristön kehitys on johtanut tarpeeseen lisätä sotilastiedustelun toimivaltuuksia. Digitalisaatiokehitys ja hybridivaikuttaminen edellyttävät viranomaisilta aiempaa kattavampaa tiedonhankintaa Suomen valtion ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Esitetyllä tiedustelulainsäädännöllä puututaan muun muassa yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojaan. Lakimiesliitto katsoo, että esityksen punninta eri perusoikeuksien välillä on tehty huolellisesti ja keinot ovat oikeansuhtaisia, kun otetaan huomioon valtion velvollisuus suojella jokaisen elämää. Voimassa oleva tiedustelutoimintaa koskeva lainsäädäntö ei vastaa nykyisellään yhteiskunnan tarpeita.

Nykytilanne, jossa Puolustusvoimien tiedustelullisesta tiedonhankinnasta ei ole nimenomaisia säännöksiä laissa, on ongelmallinen ja kansainvälisesti vertailtuna poikkeuksellinen. Puolustusvoimista annetun lain esitöiden mukaan tiedonhankinta on osa Puolustusvoimien tehtäviä, mutta varsinaisista toimivaltuuksista siihen ei ole säädetty. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Perustuslain 119 §:n mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä.

Ehdotuksen mukaan kaikki tiedustelumenetelmiä koskevat lupa-asiat käsiteltäisiin Helsingin käräjäoikeudessa. Koska uusilla tiedustelumenetelmillä puututtaisiin merkittävällä tavalla yksilön perus- ja ihmisoikeuksiin, tulee lupa-asioiden käsittelyyn kiinnittää erityistä huomiota mm. koulutusta lisäämällä. Tiedustelumenetelmiä koskevissa lupa-asiakäsittelyissä tuomioistuimet ovat täysin viranomaisilta saatavan tiedon varassa. Tuomioistuimesta ei saa muodostua kumileimasinta, joka tuottaa ainoastaan näennäisoikeusturvaa. Lakimiesliitto katsoo, että tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnasta huolehtivan uuden viranomaisen, tiedusteluvaltuutetun, perustaminen on kannatettavaa